LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-området Svarten SE0510121

Bevarandeplan för Natura 2000-området Svarten SE0510121
Diarienummer 511-2602-2026
Planförfattare: Sanna Persson, Naturvårdsenheten

Bilder på framsidan: Svarten och blad av flytsvalting, Sanna Persson, Länsstyrelsen

Mer information om Natura 2000
Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/halland eller
telefon 010-224 30 00 (växel)
Naturvårdsverkets hemsida: www.naturvardsverket.se

Innehållsförteckning

INLEDNING 4

Vad är Natura 2000? 4
Arter och livsmiljötyper 4
Vad är en bevarandeplan? 4
Vad är bevarandetillstånd? 5
Regelverk för att uppnå gott bevarandetillstånd 5
Prioriteras av myndigheter 5
Tillståndsplikt för åtgärder och verksamheter 5
Läsanvisningar 6
Viktiga ändringar sedan tidigare bevarandeplan 6

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER OM NATURA 2000-OMRÅDET SVARTEN SE0510121 7

BESKRIVNING AV OMRÅDET 8

Utbredning och geologi 8
Naturvärden 9
Påverkan från omgivningen 9
Markanvändning i omgivningen 9
Främmande arter 10

NATURA 2000-OMRÅDETS BEVARANDEVÄRDEN 10

Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden 10
Arter enligt art- och habitatdirektivet 11
1831 – Flytsvalting, Luronium natans 11

VAD KAN PÅVERKA OMRÅDET NEGATIVT? 12

BEVARANDEÅTGÄRDER 13

Befintliga bevarandeåtgärder 14
Lagar och regler 14
Pågående bevarandeåtgärder 14
Bedömning av åtgärdernas tillräcklighet 14
Behov av ytterligare bevarandeåtgärder 14
Prioriterade bevarandeåtgärder 15

UPPFÖLJNING AV LIVSMILJÖTYPER OCH ARTER 15

REFERENSER 15

BILAGOR 16

Bilaga 1A – Översiktskarta över Natura 2000-området Svarten 17
Bilaga 1B – Markanvändning i anslutning till Svarten 18
Bilaga 1C – Utbredning av Natura 2000-arten flytsvalting i Natura 2000-området mellan åren 1988–2024 19
Bilaga 2 – Fördjupade beskrivningar av bevarandemål 20
Bilaga 3 - Artlista 21
Bilaga 4 - Ordförklaring 23

Inledning

Vad är Natura 2000?

Natura 2000 är ett europeiskt nätverk av områden med värdefull natur. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav i EU:s fågeldirektiv samt EU:s art- och habitatdirektiv. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara de arter och livsmiljötyper (tidigare benämnt som naturtyper) som förekommer naturligt i Europa.

Direktiven fastställer principen att livsmiljötyper har ett bevarandevärde i sig själva och inte enbart för att de utgör hemvist för vissa arter. Direktiven är EU:s bidrag till bevarandet av den biologiska mångfalden så som det lades fast i Konventionen om biologisk mångfald i Rio 1992. Natura 2000-nätverket är en av grundstenarna i EU:s arbete för biologisk mångfald.

Varje medlemsland har pekat ut Natura 2000-områden för att skydda de fåglar som anges i bilaga 1 i fågeldirektivet och de arter och livsmiljötyper som anges i bilaga 1 och 2 i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet av Natura 2000-områden åtar sig länderna att bevara de värden som finns i området.

Arter och livsmiljötyper

Arter som listas i art- och habitatdirektivets bilaga 2 eller i fågeldirektivets bilaga 1 har ett skydd i alla Natura 2000-områden. Dessa kallas i fortsättningen *Natura 2000-arter*.

Livsmiljötyper som listas i art- och habitatdirektivets bilaga 1 har ett skydd i alla Natura 2000-områden. Dessa kallas fortsättningsvis *livsmiljötyper*. Tidigare kallades dessa naturtyper.

Typiska arter är indikatorer för en livsmiljötyps bevarandetillstånd, men har inget direkt skydd så som Natura 2000-arterna.

I bevarandeplanen redovisas de livsmiljötyper och Natura 2000-arter som Länsstyrelsen har kännedom om. Ibland skiljer sig informationen från det som är officiellt registrerat. Det beror på att Länsstyrelsen fått bättre kunskap om området sedan det senast gavs tillfälle att rapportera in ändringar. Eftersom skyddet avser de Natura 2000-arter och livsmiljötyper som finns i området (inte de som registrerats) är det nödvändigt att bevarandeplanerna redovisar dessa.

Vad är en bevarandeplan?

Till varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan[1]. Den ger en beskrivning av Natura 2000-områdets utbredning och de arter och livsmiljötyper som skyddas. Bevarandeplanen används som underlag vid samråd och tillståndsprövningar. Bevarandeplanen innehåller en beskrivning av åtgärder och verksamheter som kan innebära risk för att skada Natura 2000-områdets naturvärden. Denna del är tänkt att vara till stöd för att bedöma om en verksamhet eller åtgärd kan behöva anpassas för att undvika skada på området eller om den behöver tillstånd enligt 7 kap. 28a § miljöbalken.

I bevarandeplanen redogörs de åtgärder som behövs för att utpekade

[1] 17 § Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., och NFS 2003:17.

naturvärden ska finnas kvar långsiktigt. Bevarandeplanen redogör för behovet av åtgärder, men av vem, hur och när de kan genomföras hanteras i andra sammanhang. Bevarandeplanen är ett stöd för Länsstyrelsens åtgärdsarbete, och för andra aktörer som vill genomföra förbättringsåtgärder.

Det är Länsstyrelsen som skriver och fastställer bevarandeplanerna.

Vad är bevarandetillstånd?

För en livsmiljötyp kan gott bevarandetillstånd innebära att man bevarar de strukturer och funktioner som finns i livsmiljötypen och att de arter som är typiska för livsmiljötypen finns kvar i livskraftiga populationer. För en art innebär gott bevarandetillstånd att arten finns i livskraftiga populationer och att förekomsten av dess livsmiljö är tillräcklig.

Regelverk för att uppnå gott bevarandetillstånd

Prioriteras av myndigheter

Alla EU-länder ska vidta åtgärder för att livsmiljötyper (tidigare benämnda naturtyper) och Natura 2000-arter inom Natura 2000-områden ska ha gott bevarandetillstånd (tidigare benämnt som gynnsam bevarandestatus). Det kan röra sig om att se till att hävden upprätthålls, att områden ges tillräckligt skydd, att vattendrag kalkas vid behov, att främmande arter bekämpas eller att miljötillstånd omprövas vid behov. Alla myndigheter ska prioritera skyddsarbetet för Natura 2000-områden inom ramen för sina befogenheter (16 § förordningen om områdesskydd) och ska också bevaka att beslut som meddelas inte hindrar möjligheten att nå gott bevarandetillstånd (19 § förordningen om områdesskydd).

Tillståndsplikt för åtgärder och verksamheter

Det krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillståndsplikten gäller även för verksamheter eller åtgärder som utförs utanför Natura 2000-områden om dessa kan medföra påverkan på miljön inne i området. Detta regleras i 7 kap. 27–29b §§ miljöbalken. Till hjälp för att bedöma vad som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området finns på sidan 27–30 en beskrivning av sådana åtgärder och verksamheter som kan innebära risk för påverkan. Alla åtgärder som tas upp kräver inte per automatik tillstånd, utan påverkan behöver bedömas i det enskilda fallet och beror till exempel på hur och när åtgärderna genomförs. Vid osäkerhet går det bra att ta kontakt med Länsstyrelsen, gärna på ett tidigt stadium.

Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med, eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda Natura 2000-området (andra stycket 7 kap. 28a § miljöbalken).

Enligt övergångsbestämmelserna till 7 kap. 28a § miljöbalken krävs inte särskilt Natura 2000-tillstånd för verksamheter som påbörjats före 1 juli 2001 under förutsättning att de vid denna tidpunkt hade tillstånd enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser. Tillståndsplikten aktualiseras dock vid ändring och kan aktualiseras vid en omprövning av verksamheten. I vissa fall kan även verksamheter som hade tillstånd enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken före 1 juli 2001 behöva minska sin miljöpåverkan på grund av Natura 2000. Detta för att Artikel 6.2 i art- och habitatdirektivet medför att varje medlemsstat måste vidta åtgärder för att förhindra försämring av Natura 2000-värdena.

Utöver den särskilda lagstiftning som gäller Natura 2000-områden gäller också andra lagar och bestämmelser i Natura 2000-områdena. Det kan således krävas tillstånd enligt annan lagstiftning för att göra de åtgärder som beskrivs i denna plan, till exempel bygglov eller tillstånd för vattenverksamhet.

Mer information finns hos Länsstyrelsen och på Naturvårdsverkets hemsida.

Läsanvisningar

De åtgärder som redovisas under rubriken ”Vad kan påverka området negativt?” i bevarandeplanen, ska ses som exempel på åtgärder som kan skada utpekade arter och livsmiljötyper. I varje enskilt fall måste det göras en bedömning huruvida den planerade åtgärden är sådan att den kan skada områdets naturvärden.

Hot som är övergripande och gäller för många av livsmiljötyperna, men som inte kan avvärjas genom åtgärder inom det enskilda Natura 2000-området, tas inte upp i bevarandeplanen. Sådana hot kan vara:

- Försurning och övergödning till följd av nedfall av kemiska ämnen.
- Global uppvärmning.
- Storskaliga förändringar av markanvändning där till exempel naturbetesmarker och slåtterängar växer igen och variationsrik skog omvandlas till produktionsskog.
- Omvandling av skötseln av landskap från småskaligt till storskaligt.

De bevarandemål som redovisas för de enskilda arterna/livsmiljötyperna i bevarandeplanen beskriver det tillstånd som är önskvärt för arten/livsmiljötypen inom Natura 2000-området. I bilaga 2 redovisas fördjupade beskrivningar till bevarandemålen kopplade till vattenförvaltningen.

Det bevarandetillstånd som redovisas för de enskilda arterna/livsmiljötyperna anger tillståndet för arten/livsmiljötypen i Natura 2000-området vid den tidpunkt då denna bevarandeplan togs fram.

Viktiga ändringar sedan tidigare bevarandeplan

Förändringar har skett i hela dokumentet, vilket bland annat omfattar bevarandemål, åtgärdsbehov och verksamheter och åtgärder som kan påverka området negativt. En fördjupad beskrivning av bevarandemål har lagts till i bilaga och ska underlätta att dessa kan användas vid fastställning av miljökvalitetsnormer inom vattenförvaltningen.

Administrativa uppgifter om Natura 2000-området Svarten SE0510121

Kommun: Falkenberg, Varberg

Län: Halland

Biogeografisk region: Boreal

Områdets totala areal: 141,1 hektar

Markägare: Privat

Beslutshistorik: pSCI: 2001–05, SCI: 2005–01, SAC: 2011–03

Tidigare bevarandeplaner: 2005–12 (dnr. 511-4973-2005) & 2017–12 (dnr. 511-6473-2017)

Denna bevarandeplan överensstämmer med Naturvårdsverkets vägledning ”*Vägledning för utformning av skötsel/bevarandeplaner för Natura 2000-områden*” och Havs- och vattenmyndighetens (HaV) vägledning ”*Vägledning för länsstyrelsernas översyn av bevarandeplaner för Natura 2000-områden som berörs av den nationella planen för omprövning av vattenkraft*”.

Natura 2000-området omfattas av Vattendirektivets artikel 6, bilaga IV punkt 1 avsnitt V (Direktiv 2000/60/EG).

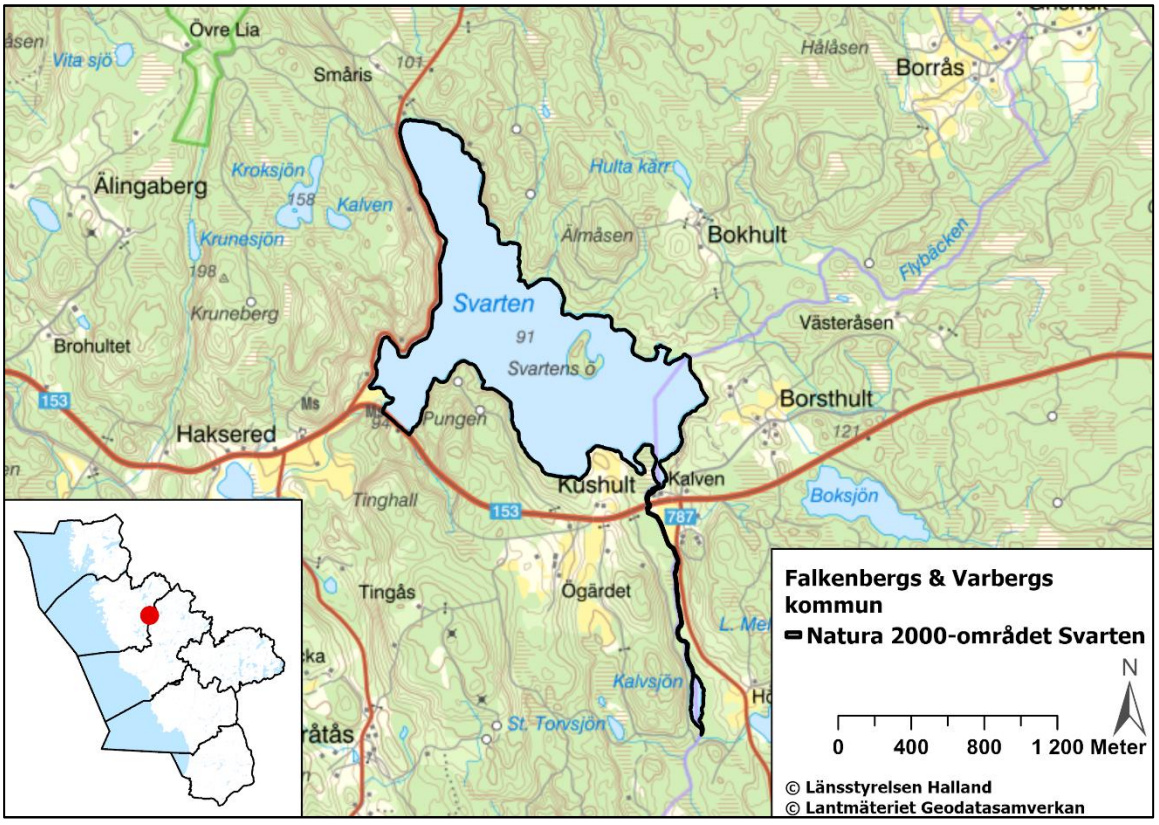

Fig. 1. *Översiktskarta över Natura 2000-området Svarten.*

De livsmiljötyper och Natura 2000-arter som Länsstyrelsen, utifrån nuvarande kunskap, bedömer finns i området redovisas i tabell 1 där även deras bevarandetillstånd framgår.

Tabell 1. Svartens Natura 2000-livsmiljötyper med arealer och Natura 2000-arter inom området. Natura 2000-koder inom parentes. Livsmiljötyper med gott bevarandetillstånd uppfyller kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt förekomst av typiska arter. I en livsmiljötyp med icke gott tillstånd uppfylls definitionen för livsmiljötyp men det kan saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter.

Livsmiljötyp	**Bevarandetillstånd**
Saknas	Ej relevant

Total areal livsmiljötyp	0 hektar
Total områdesareal	141,1 hektar

Natura 2000-arter	**Bevarandetillstånd**
Flytsvalting – *Luronium natans* (1831)	Gott

Beskrivning av området

Utbredning och geologi

Natura 2000-området Svarten ligger 6 km nordväst om Ullared. Större delen av området ligger i Varbergs kommun och en mindre del i Falkenbergs kommun. Utöver sjön Svarten ingår även en del av Svartån/Lillån, Kalvsjön som utgör områdets södra gräns samt Svartens ö som ligger mitt i Svarten. I vattendragets norra del heter ån Svartån, men byter sedan namn till Lillån innan den mynnar i Högvadsån. Sjön Svarten har en yta på 123 hektar och ett maxdjup på 35 meter. Kalvsjöns yta är på ca 1,3 hektar. Svarten är näringsfattig (10 µg/l fosfor). Under 1970-talet var sjön starkt försurad (pH 5,0), men har sedan 1988 kalkats varvid pH höjts och idag ligger omkring 7.

Svarten är en vacker sprickdalssjö med brant västsluttning. Västra stranden är mycket brant, som mest reser sig sluttningen 100 meter över sjöytan. I branterna finns äldre bokskog, i vissa bestånd finns det också rikligt med död ved. Ett bestånd är klassat som nyckelbiotop. Ädellövskogen är biologiskt värdefull och intressant för friluftslivet. I närområdet finns flera kända kulturhistoriska lämningar, bland annat en fossil åker, ett par bebyggelselämningar från ett torp och två backstugor. Här finns också ett urskogsartat granbestånd utmed en bäck. Skogen är klassad som nyckelbiotop, och hyser arter som missne, dvärghäxört och kambräken.

Naturvärden

Inom Natura 2000-området förekommer Natura 2000-arten flytsvalting (EN). I Svarten häckar fåglar som drillsnäppa (NT), storlom, strömstare och sångsvan. Förekommande vattenväxter i sjön Svarten, förutom flytsvalting, är bland annat flytsäv (NT), pilblad (NT), svalting, löktåg, hårslinga, rostnate, notblomster, vattenklöver och vit näckros. Vass och säv kantar delar av sjön.

I Svarten förekommer fiskar som abborre, gädda, sarv, siklöja, ål (CR) och öring (NT). Lax (NT) vandrar upp i Lillån/Svartån via Ätran och Högvadsån och reproducerar sig ungefär halvvägs upp till Svarten.

Flodpärlmussla (EN) förekommer i Lillåns nedre delar där vattendraget mynnar i Högvadsån. Gamla fynd finns dock längre upp i ån.

Påverkan från omgivningen

Lillån/Svartån är reglerad mitt i Natura 2000-området vid sjön Svartens utlopp. Regleringen hör ihop med Svartrå kraftverk nedströms. Anläggningen består av ett betongfundament med träsättar som kan styra vattennivån i sjön och tillrinningen till Lillån/ Svartån. Nuvarande reglering av sjön utgör ett vandringshinder för samtliga förekommande fiskarter i upp- och nedströms riktning. Syftet med nuvarande reglering är att kunna magasinera vatten och täcka upp vattenbristen i Svartån/Lillån under torrare perioder. Regleringen kan ha en negativ påverkan på det nedströms liggande Natura 2000-området Kyrkobacka negativt då anläggningen förändrar flödet.

Markanvändning i omgivningen

Svartens, Kalvsjöns och Lillån/Svartåns naturvärden har i hög grad utvecklats i ett landskap där sjöarna och vattendraget omgavs av lövskog, och där den öppna mark som fanns inte tillfördes bekämpningsmedel eller stora mängder näringsämnen. Idag finns i stället granproduktionsskog, åkermark och betesmark i avrinningsområdet längs med delar av Natura 2000-området. Denna markomvandling har en direkt negativ påverkan på sjöarna och vattendraget genom en ökad tillförsel av bland annat partiklar och tungmetaller. Den har också en indirekt påverkan genom att lövträden inte är kvar. Lövträden bidrar med viktiga faktorer som:

- skugga som håller vattentemperaturen nere,
- nedfallna löv och insekter vilka är en viktig kol- och näringskälla i åar och bäckar,
- nedfallna grenar och stammar vilka bidrar med strukturer i vattendraget och ger en större variation av miljöer med gömställen och partier med lugnare vatten,
- alrötter längs kanterna som ger viktiga miljöer för mindre fisk och evertebrater, och binder strändernas jord.

De negativa effekterna av skogsbruk, jordbruk och hårdgjorda ytor skulle kunna mildras betydligt om det fanns kantzoner med anpassad skötsel närmast sjöarna och ån.

Natura 2000-området påverkas också av de vägar som går längs med Svarten och Svartån. Väg 819 går tätt inpå, längs med Svartens västra strand. Väg 153 går delvis tätt inpå längs med Svartens södra strand. Väg 787 följer Svartån ner till Kalvsjön.

Främmande arter

Kanadagås finns i området och arten klassas ha mycket hög risk för invasivitet. Jättebalsamin har noterats vid Svartens utlopp. Jättebalsamin är invasiv enligt EU-förordning 1143/2014.

Natura 2000-områdets bevarandevärden

Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden

Det överordnade bevarandesyftet med Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gott bevarandetillstånd för de livsmiljötyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv.

För Natura 2000-området Svarten är syftet att bevara eller återställa ett gott bevarandetillstånd för arten flytsvalting.

Det prioriterade bevarandevärdet är Natura 2000-arten flytsvalting (1831).

Arter enligt art- och habitatdirektivet

1831 – Flytsvalting, Luronium natans

Beskrivning

Flytsvalting förekommer i Natura 2000-området Svarten[2]. Flytsvalting är fridlyst enligt 7 § artskyddsförordningen, och bedöms vara starkt hotad (EN) enligt den svenska rödlistan 2025. Flytsvalting har även ett nationellt åtgärdsprogram (ÅGP) för bevarande av arten.

Flytsvalting är en perenn vattenväxt som är rotad i botten och därifrån sänder ut kortare eller längre skott (beroende på vattenstånd), från vilka långsträckta undervattensblad, små ovala flytblad på långa skaft och under sommaren enstaka kortlivade, vita blommor utvecklas. Arten kan bilda täta bestånd på smärre ytor, som då mer eller mindre täcks av flytbladens skivor mellan vilka blommorna tittar upp.

Flytsvaltingen är en av Europas mest sällsynta och skyddsvärda vattenväxter och i Sverige finns den endast på ytterligare två lokaler, en i Småland och en i Skåne. På den skånska lokalen växter flytsvaltingen i små gölar mitt i en betesmark. Den småländska lokalen utgörs av Hängasjön som har en yta på 415 hektar och ett maxdjup på ca 20 meter.

Flytsvalting växer längs kanterna av sjön Svarten, i nedströms liggande Kalvsjön samt i Svartån som förbinder sjöarna. Beståndet är livskraftigt och växer ner till 2 meters vattendjup. År 2014 rapporterade floraväkteriet över 4000 m^2 flytsvalting i de båda sjöarna fördelat på drygt 3000 m^2 i Svarten och ca 1000m^2 i Kalvsjön. År 2018 rapporterade floraväkteriet över 5500 m^2 flytsvalting i de båda sjöarna fördelat på drygt 4500 m^2 i Svarten och 1000 m^2 i Kalvsjön.

Under 1970-talet ökade populationen av kanadagås i området vilket ledde till en drastisk minskning av beståndet av flytsvalting på grund av ett ökat betestryck. Efter insatser för att minska beståndet av kanadagås, återhämtade sig flytsvaltingen.

Svarten är reglerad mitt i Natura 2000-området, vid sjön Svartens utlopp. Nuvarande reglering bedöms inte utgöra något hot mot flytsvaltingen i sjöarna.

Flytsvalting har även visat sig vara konkurrenssvag gentemot andra arter.

Bevarandemål

- Flytsvalting (1831) ska finnas i en livskraftig population inom Natura 2000-området. Den ska förekomma i både Svarten och Kalvsjön.
- Vattenkvaliteten ska vara god med en låg näringshalt, stort siktdjup under vår och försommar och utan försurningspåverkan och miljögifter.
- Främmande arter som påverkar flytsvalting negativt ska inte förekomma.

Bevarandetillstånd

Flytsvalting bedöms i området ha gott bevarandetillstånd.

[2] Arten är beslutad av regeringen.

Vad kan påverka området negativt?

Den som vill utföra en åtgärd eller starta en verksamhet behöver veta vad som kan påverka Natura 2000-området eftersom det krävs tillstånd enligt 7 kap. 28a § miljöbalken om det finns risk för att miljön i ett Natura 2000-område påverkas negativt *på ett betydande sätt*.

Myndigheter behöver veta vad som kan påverka området eftersom de ska verka för att Natura 2000-området får gott bevarandetillstånd i många sammanhang, till exempel vid tillståndsprövningar, skogsbruk, bygglov och vid prioritering av olika naturvårdsåtgärder.

Den kan vara svårt att förstå vad som kan skada områdets naturvärden eftersom även små åtgärder kan ge en betydande påverkan. Till exempel kan grävning i stranden uppströms en lekbotten för lax göra att den försämras betydligt. Vidare kan naturvärdena skadas av åtgärder långt utanför området.

Till hjälp för både verksamhetsutövare och myndigheter ges nedan *exempel* på sådant som kan påverka området negativt. Kontakta Länsstyrelsen i ett tidigt skede om du planerar en åtgärd som skulle kunna påverka Natura 2000-området på ett betydande sätt.

Påverkan på tillrinning och avrinning:

- Alla åtgärder som bidrar till att påskynda vattnets väg från mark till vattendrag kan påverka tillförseln av partiklar, humusämnen och näringsämnen vilka påverkar siktdjup och konkurrensförhållanden. Exempel på sådana åtgärder är dikning, skyddsdikning och dikesrensning samt dämning eller utrivning av dämmet.

Utsläpp från punktkällor:

- Utsläpp i sjöarna eller vattendraget av föroreningar från punktkälla, till exempel avlopp, industri, täkt eller annan verksamhet ökar risken för negativa vattenkemiska förändringar.

Reglering:

- Ett alltför stabilt vattenstånd kan vara negativt för flytsvalting i och med att flytsvalting har lättare att konkurrera mot andra arter då denna typ av störning finns. Snabba amplitudändringar på mer än 20 cm är troligen negativa, medan en sänkning av vattenståndet under sommaren på 50–60 cm troligen inte är negativt. Dämmet utgör troligen inte ett problem för flytsvaltingen men den är heller inte nödvändig för flytsvaltingens fortlevnad. Dämmet är ett problem för Natura 2000-området Kyrkobacka, men då denna plan enbart handlar om flytsvalting hänvisas de problemen till bevarandeplanen för Kyrkobacka.

Skogsbruk:

- Skogsbruksaktiviteter i avrinningsområdet kan orsaka ökad belastning av humusämnen, grumling och igenslamning. Det gäller särskilt dikning och avverkning i direkt anslutning till sjön, men även timmerupplag kan skada. Genom att vidta följande försiktighetsmått bör man kunna undvika att påverkan blir betydande. Avverka inte stora ytor på en gång, kör inte på fuktig mark nära sjön, lägg inte timmer nära sjön och se till att diken har sedimentfälla innan de når sjön.

Växtodling:

- Intensiv växtodling leder till risk för läckage av sediment, näringsämnen, bekämpningsmedel etcetera till sjöarna eller vattendraget. Det gäller särskilt i närområdet, men även växtodling en bit från sjöarna eller vattendraget kan påverka, till exempel genom att dräneringsvatten förs till sjöarna eller ån.

Exploatering:

- Grävning, schaktning, upplag och alla former av exploatering i strandområdet. Drift och underhåll av vägar och anläggningar i anslutning till stranden kan orsaka grumling och utsläpp av miljöfarliga ämnen.

Främmande arter:

- En ökad population av kanadagås kan påverka flytsvalting negativt genom ökat betestryck. Spillning från kanadagås kan orsaka övergödning.
- Sjögull finns inte i sjön men förekommer i närliggande vatten och kan spridas via exempelvis båtar, redskap eller vattenflöden. Sjögull kan bilda täta bestånd som täcker vattenytan och skugga ut undervattensvegetationen och därmed förändra livsmiljön i sjön.
- Jättebalsamin finns inte i sjön men spridningsrisk för arten är hög. Jättebalsamin bildar täta bestånd som konkurrerar ut inhemsk vegetation och påverkar struktur och artsammansättning i strand- och våtmarksmiljöer.

Kalkning:

- Otillräcklig eller överdriven kalkning riskerar att påverka flytsvaltingen negativt.

Bevarandeåtgärder

För att uppnå gott bevarandetillstånd för områdets art krävs bevarandeåtgärder. Bevarandeåtgärder kan till exempel vara regler som skyddar området mot försämringar eller driver på förbättringar och skötselåtgärder som kalkning.

Staten har det övergripande ansvaret för skötseln av Natura 2000-områden och för att bevarandemålen uppnås. En förutsättning för att nå målen är ett gott samarbete mellan staten och den som äger eller brukar marken. Om skötseln av ett Natura 2000-område orsakar merkostnader för en markägare eller arrendator kan ersättning eventuellt fås, till exempel miljöersättning för betesmarker. Länsstyrelsen kan även skriva skötselavtal med markägaren.

Befintliga bevarandeåtgärder

Lagar och regler

Det råder tillståndsplikt för åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område, se sidan 5.

Natura 2000-området berörs av vattendirektivet, och de vattenförekomster som ligger inom Natura 2000-området kräver särskilt skydd enligt Vattendirektivets artikel 6 (Direktiv 2000/60/EG)[3]. Enligt 5 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) får en verksamhet eller åtgärd som ger upphov till försämring av vattenmiljön, eller som har sådan betydelse att de äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm för vatten (MKN), inte tillåtas. Miljökvalitetsnormer för vatten fastställs med stöd av 5 kap. miljöbalken, vattenförvaltningsförordningen och Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter.

Alla Natura 2000-områden är riksintresse enligt 4 kap. 8 § miljöbalken.

Strandskydd enligt 7 kap. 13 § miljöbalken råder längs hela sjön och ån 100 meter från strandlinjen, både i vatten och på land.

Pågående bevarandeåtgärder

Det har under åren gjorts åtgärder för att förbättra situationen i Svarten. Nedan listas de viktigare av de som gjorts under 2000-talet:

- Kalkning genomförs så att Lillån/Svartån inom Natura 2000-området har tillräckligt högt pH. Effekterna av detta följs årligen upp genom elfisken, bottenfaunaprovtagningar och vattenkemiprovtagningar.
- Utbredning och antal plantor av flytsvalting följs upp av Hallands botaniska förening som en del av Floraväkteriet.

Bedömning av åtgärdernas tillräcklighet

Flytsvalting bedöms ha gott bevarandetillstånd i området, men för att hindra försämring behövs några åtgärder.

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder

Det bedöms behövas ett par åtgärder för att arten flytsvalting ska behålla gott

[3] EU:s vattendirektiv har tagits fram av EU för att skapa en likadan förvaltning av medlemsländernas vatten. Syftet är att vi ska ta hand om våra vattenresurser så att kommande generationer ska få tillgång till vatten av bra kvalitet i tillräcklig mängd.

bevarandetillstånd i Natura 2000-området. Nedan listas de prioriterade åtgärderna, det vill säga. de som är mest angelägna.

Prioriterade bevarandeåtgärder

- Fortsatt uppföljning av flytsvaltingens utbredning och antal i Natura 2000-området minst vart tredje år.
- Fortsatt kalkning, samt uppföljning så att pH är rätt för flytsvaltingen.
- Årligen följa populationen av kanadagås i sjön och att sätta in bekämpningsåtgärder om den ökar i antal i Natura 2000-området och har en negativ påverkan på flytsvaltingen.
- Årligen följa utvecklingen av sjögull i länet genom att kontrollera rapporter i artportalen, och att sätta in kraftfulla bekämpningsåtgärder om den kommer till Natura 2000-området.
- Årligen följa utvecklingen av jättebalsamin i länet genom att kontrollera rapporter i artportalen, och att sätta in kraftfulla bekämpningsåtgärder om den kommer till Natura 2000-området.

Uppföljning av livsmiljötyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt Naturvårdsverkets riktlinjer för skyddade områden. Mätbara mål följs upp för att undersöka om området förvaltas med de åtgärder som behövs för att Natura 2000-arter och livsmiljötyper ska nå gott bevarandetillstånd.

Referenser

Allan, J. 2004. Landscapes and riverscapes: the influence of land use on stream ecosystems. Annual Review of Ecology, Evolution and Systematics 35: 257—284.

Björk, S. 2004. Redevelopment of landscape units – governing of lake and wetland ecosystems with emphasis on Swedish experiences. Studia Quarternaria 21:51-62.

Geist. J. 2011. Integrative freshwater ecology and biodiversity conservation. Ecological Indicators 11: 1507–1516.

Havs- och vattenmyndigheten. 2020. Åtgärdsprogram för Flytsvalting. Rapport 6387.

Länsstyrelsen i Hallands län. 2007. Biologisk återställning i kalkade vatten. Plan för åtgärder i Hallands län 2006 - 2010. Författare Schibli, H. Meddelande 2007:13.

Länsstyrelsen i Hallands län. 2010. Regional åtgärdsplan för kalkning i Hallands län 2011 - 2015. Meddelande 2010:24.

Länsstyrelsen i Hallands lä. 2014. Översyn av det utvidgade strandskyddet i Falkenbergs kommun. Bilaga 2. Beskrivning av värden i strandskyddsområden i Falkenbergs kommun. Dnr. 511-2960-2014.

Länsstyrelsen i Hallands län. 2014. Vattenkemisk effektuppföljning i kalkade sjöar och vattendrag i Hallands län 2009 - 2013. Författare Stibe, L. Meddelande 2014:18.

Länsstyrelsen i Hallands län. 2015. Elfiskeundersökningar inom kalkningsuppföljningen i Hallands län 1989 - 2013. Författare Schibli, H. & Stibe, L. Meddelande 2015:3.

Länsstyrelsen i Hallands län. 2016. Strategi för skydd av naturvärden i och invid sötvattensmiljöer i Hallands län. Författare: Strand, V. Meddelande 2016:3.

Länsstyrelsen i Hallands län. 2017. Bevarandeplan för Natura 2000-området Svarten. Författare: Strand, V. Fastställd 2017-12-20.

Länsstyrelsen i Hallands län. 2019. Utvärdering av kalkningens effekter i vattendrag i Hallands län. Del 1 Huvudrapport. Meddelande: 2019:06.

Länsstyrelsen i Hallands län. 2024. Fiskeribiologiska undersökningar i Hallands län 1951-2022. Schibli Lundahl, H. Rapportnummer: 2024:23.

Naturvårdsverket. 2017. Förutsättningar för prövningar och tillsyn i Natura 2000-områden. Handbok 2017:1, utgåva 1, december 2017.

Strand, M., Aronsson, M., & Svensson, M. 2018. Klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige – Artdatabankens risklista. Artdatabanken Rapporterar 21. Artdatabanken SLU, Uppsala.

SLU Artdatabanken. 2025. Rödlistade arter i Sverige 2025. SLU, Uppsala.

SLU Artdatabanken. 2025. Risklista för främmande arter 2024. https://artfakta.se/risklistor/2024.

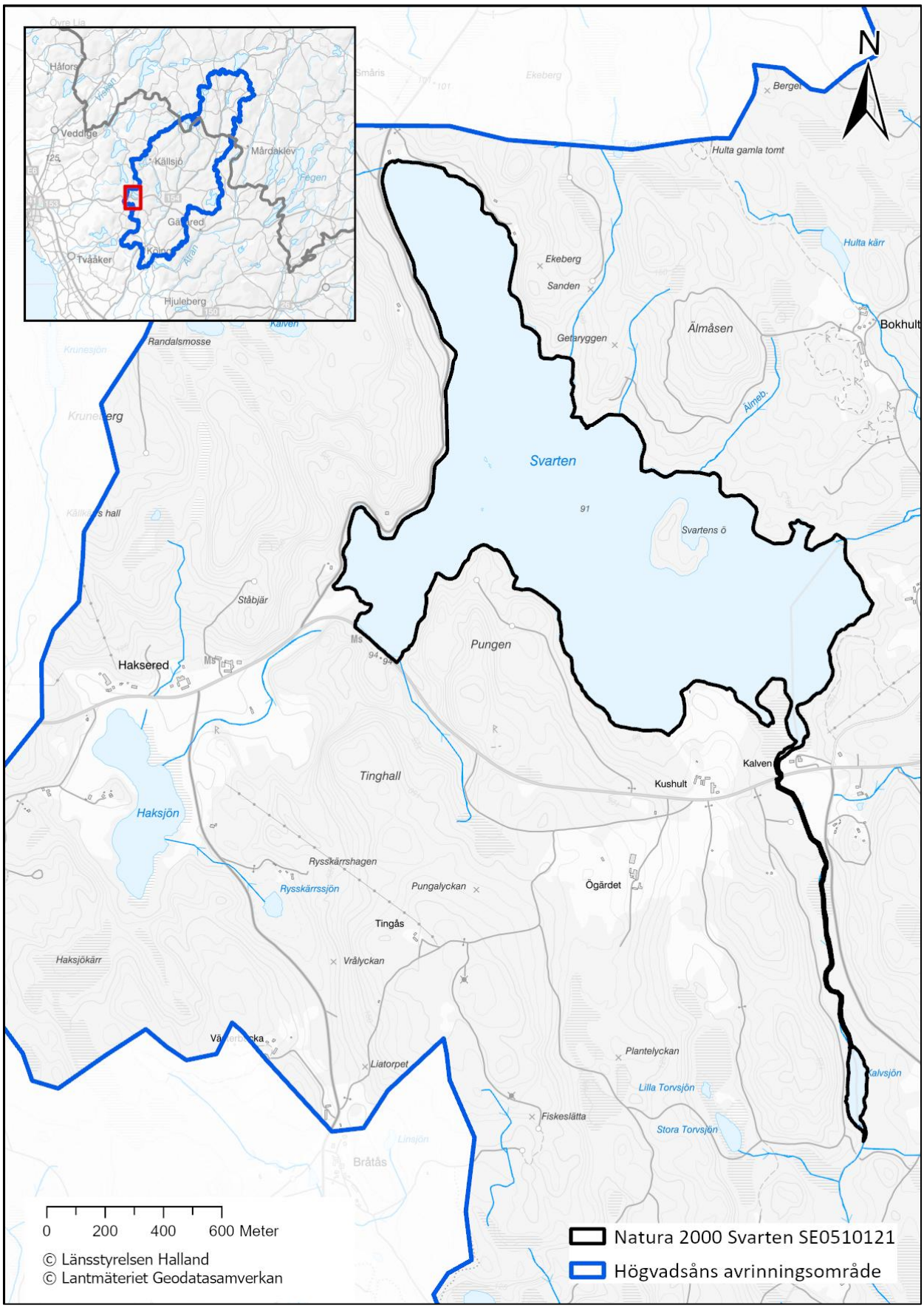
SLU Artdatabanken. 2025. Artfakta: flytsvalting (*Luronium natans*). https://artfakta.se/taxa/1001.

VISS. Vatteninformationssystem Sverige. Klassning av ekologisk och kemisk status 2023.

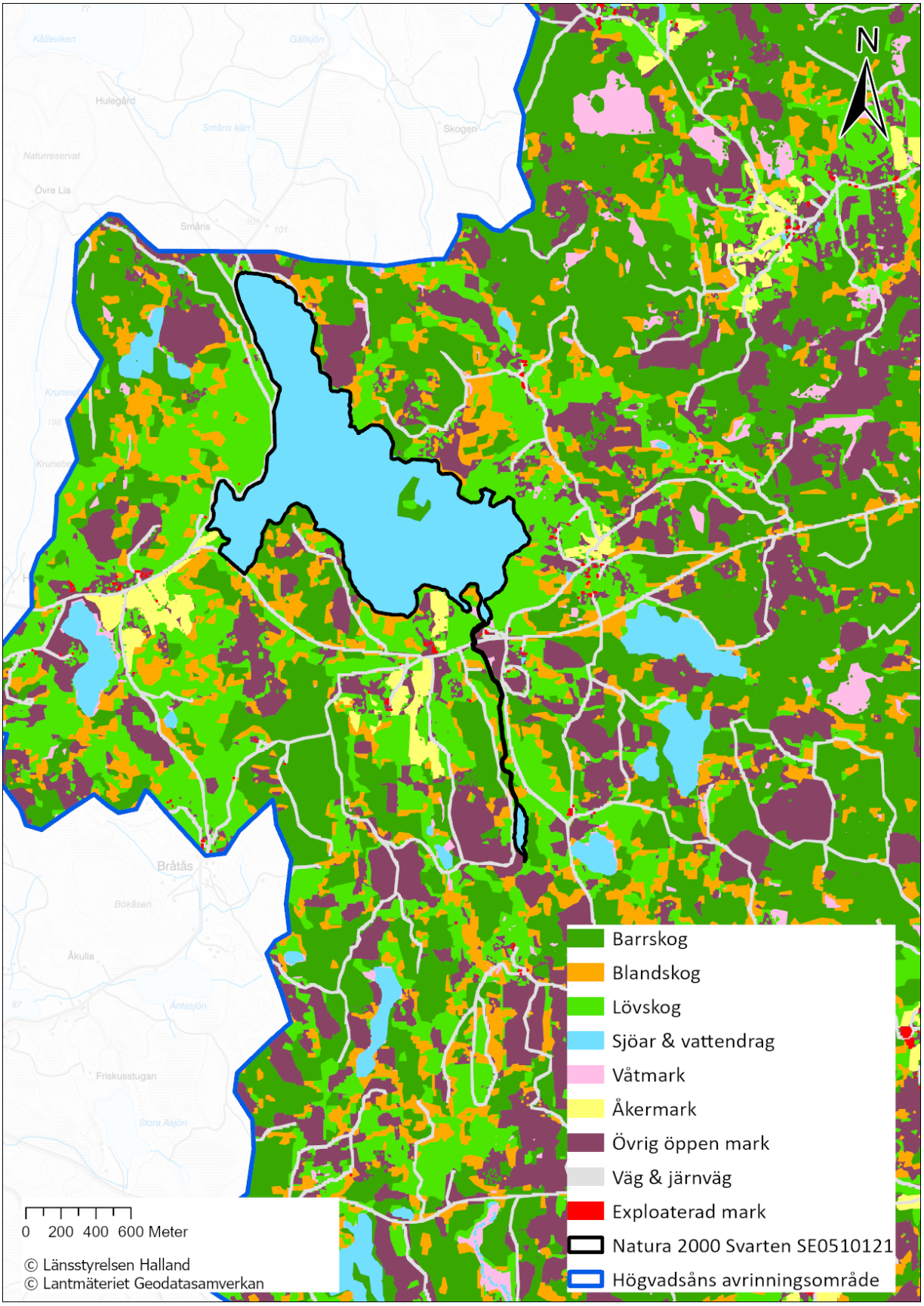
Bilagor

1. Kartor
2. Fördjupade beskrivningar av bevarandemål
3. Artlista
4. Ordförklaring

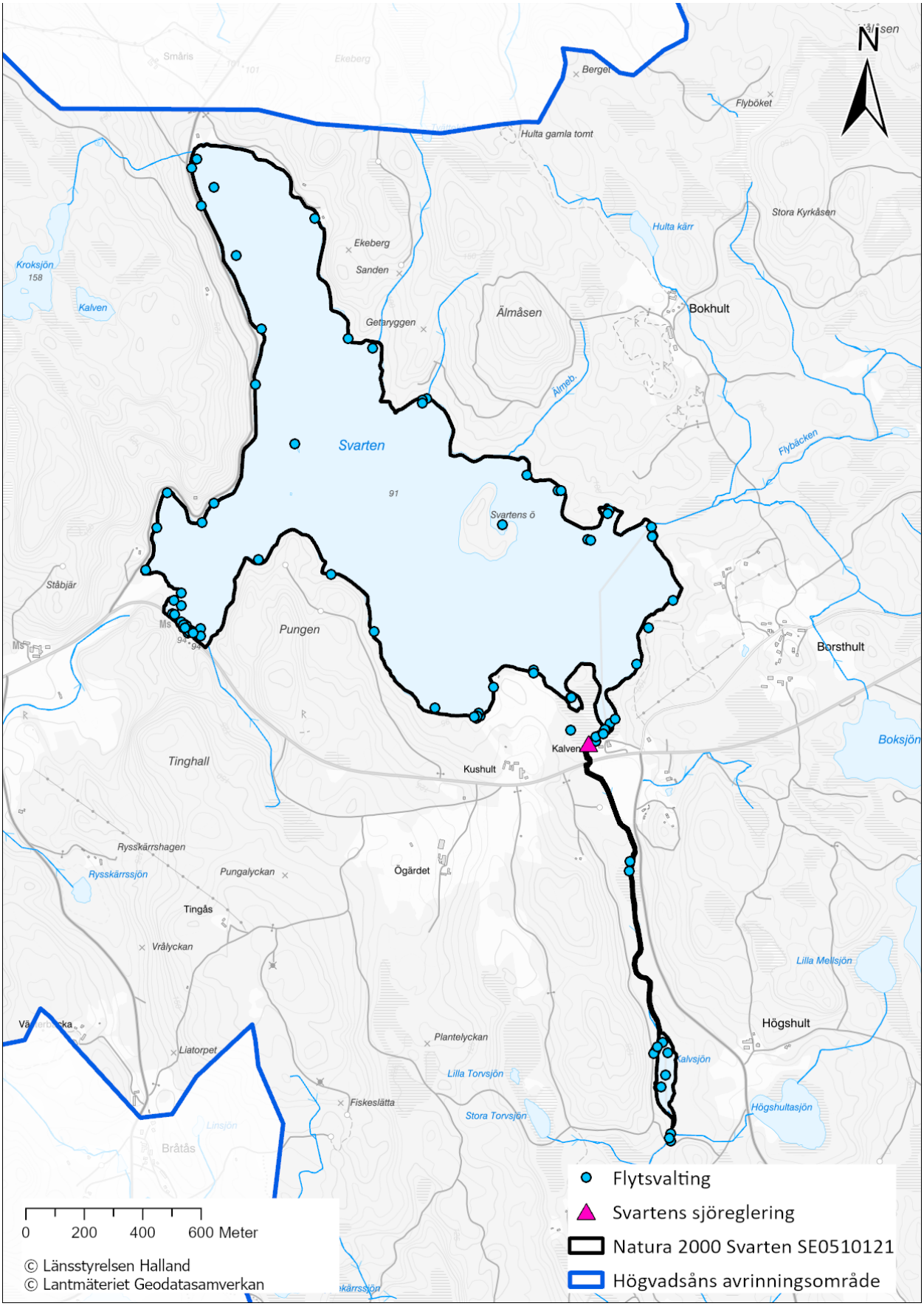
Bilaga 1A – Översiktskarta över Natura 2000-området Svarten

Bilaga 1B – Markanvändning i anslutning till Svarten

Bilaga 1C – Utbredning av Natura 2000-arten flytsvalting i Natura 2000-området mellan åren 1988–2026

Bilaga 2 – Fördjupade beskrivningar av bevarandemål

I denna bilaga presenteras bevarandemål med fördjupade beskrivningar för livsmiljötyper och arter med limnisk anknytning. De fördjupade beskrivningarna ska underlätta att dessa kan användas vid fastställning av miljökvalitetsnormer inom vattenförvaltningen.

Bevarandemål för flytsvalting (1831)	**Fördjupad beskrivning**
Flytsvalting (1831) ska finnas i en livskraftig population inom Natura 2000-området. Den ska förekomma i både Svarten och Kalvsjön.	• Populationen inte får minska över tid inom Natura 2000-området för att säkerställa en livskraftig population.
Vattenkvaliteten ska vara god med en låg näringshalt, stort siktdjup under vår och sommar och utan försurningspåverkan och miljögifter.	• pH bör inte understiga 6,1 eller överstiga 7,0 eftersom artens utveckling då kan hämmas. • Mängden totalfosfor bör ligga mellan 10,1–20,0 µg/l eftersom artens utveckling då kan hämmas.
Främmande arter som påverkar flytsvalting negativt ska inte förekomma.	• För vattensystemet främmande arter som utgör hot mot flytsvalting ska inte förekomma inom Natura 2000-området.

Bilaga 3 - Artlista

Förteckning över naturvårdsarter som har påträffats i eller är beroende av Svarten

Nedan redovisas naturvårdsarter (rödlistade arter, arter som är fridlysta enligt 4 §, 4a §, 5 §, 6 § eller 8 § artskyddsförordningen) som påträffats inom 100 meter från Natura 2000-området Svarten. Uppgifterna är hämtade från Artportalen, elfiskeregistret, musselportalen, ArtDatabankens observationsregister samt övriga databaser inom SBDI svensk biodiversitetsinfrastruktur (https://biodiversitydata.se). Utöver uppgifterna nedan finns det sannolikt ytterligare naturvårdsarter i området som ännu inte observerats eller som inte kommit till Länsstyrelsens kännedom.

Rödlistade arter enligt artdatabankens rödlista 2025 placeras i olika hotkategorier beroende på risk för utdöende i vilt tillstånd inom olika tidsperspektiv:

- CR (Critically endangered; akut hotad): arter med extremt hög risk att dö ut i vilt tillstånd.
- EN (Endangered; starkt hotad): arter med mycket hög risk att dö ut i vilt tillstånd.
- VU (Vulnerable; sårbar): arter som löper hög risk för att dö ut i vilt tillstånd.
- NT (Near Threatened; nära hotad): arter som bedöms ligga nära kategorin VU men inte uppfyller alla kriterier.

Övriga kategorier:

- F= fridlyst art.
- ÅGP= art som har eller ska få ett nationellt åtgärdsprogram för hotade arter.
- B2, B4 & B5 hänvisar till resp. bilaga i art- och habitatdirektivet.

Kärlväxter

Svenskt artnamn	Vetenskapligt namn	Naturvårdskategori	Kommentar
Flytsvalting	*Luronium natans*	B2, F, EN, ÅGP	Senast noterad 2025
Flytsäv	*Isolepis fluitans*	NT	Senast noterad 2018
Pilblad	*Sagittaria sagittifolia*	NT	Senast noterad 2019

Fåglar

Svenskt artnamn	Vetenskapligt namn	Naturvårdskategori	Kommentar
Drillsnäppa	*Actitis hypoleucos*	F, NT	Senast noterad 2020
Fisktärna	*Sterna hirundo*	F	Senast noterad 2006
Knipa	*Bucephala clangula*	F	Senast noterad 2008
Storlom	*Gavia arctica*	F	Senast noterad 2025
Storskrake	*Mergus merganser*	F	Senast noterad 2008
Sångsvan	*Cygnus cygnus*	F	Senast noterad 2006

Fiskar och rundmunnar

Svenskt artnamn	Vetenskapligt namn	Naturvårdskategori	Kommentar
Ål	*Anguilla anguilla*	CR, Nationell ålförvaltningsplan	Uppgifter från fiskevårdsföreningen

Bilaga 4 - Ordförklaring

Bevarandemål – Beskrivning av det önskvärda tillståndet för den berörda livsmiljötypen eller arten i det berörda området.

Bevarandetillstånd – Det nuvarande tillståndet för den berörda livsmiljötypen eller arten i det berörda området i förhållande till bevarandemålen.

Bevarandestatus – Tillståndet för den berörda livsmiljötyper eller arten i ett biogeografiskt perspektiv, där alla faktorer som påverkar en art eller livsmiljötyp och som på sikt kan påverka dess naturliga utbredning, struktur och funktion, har beaktats.

Biotopskydd – En form av områdesskydd. Inom ett biotopskyddsområde får man inte göra något som skadar naturvärdena.

Ekologiskt funktionella kantzoner – Mark längs med vattendraget som inte brukas, och som bidrar till att skapa gynnsamma förutsättningar i vattendraget. Oftast utgörs denna av skog som aldrig kalavverkas eller naturbetesmark. Bredden på kantzonen styrs av förutsättningarna i landskapet, med bredare zoner där det exempelvis är brant, lätteroderade jordar och vid särskilt känsliga vattendrag.

Fridlysta arter – Arter som är förtecknade i Artskyddsförordningen. Att en art är fridlyst innebär att det är förbjudet att plocka, fånga, döda, eller på annat sätt samla in eller skada dem.

Invasiv främmande art – Arter som med människans hjälp flyttats från sin ursprungliga miljö och i sin nya omgivning börjar sprida sig snabbt och orsakar allvarlig skada för ekosystem, infrastruktur eller människors hälsa vilket medför stora kostnader för samhälle och enskilda (naturvardsverket.se).

Karaktäristiska arter – Arter som ska stödja tolkningen av en viss livsmiljötyp. Vissa arter kan vara både typiska och karaktäristiska arter. Karaktäristiska och typiska arter finns upptagna i naturvårdsverkets vägledningar för de olika livsmiljötyperna.

Konnektivitet – Hur lätt organismer kan förflytta sig längs med ett vattendrag i förhållande till ursprungstillståndet. Konnektiviteten försämras således om det finns konstruktioner som gör det svårare att passera som höga dammväggar eller kulverterade sträckor. Konnektiviteten avser också sediment och organiskt material. Konnektivitet kan också avse förflyttning från vattnet upp på land, men i detta dokument avser vi främst längs med vattendragen.

Natura 2000-art – De arter som området är utpekat för och som beskrivs i särskilda avsnitt är sådana som finns uppräknade i bilaga 2 till art- och habitatdirektivet. För varje art har Naturvårdsverket tagit fram en vägledning som finns att hämta på Naturvårdsverkets hemsida, www.naturvardsverket.se.

Livsmiljötyp (tidigare naturtyp) – I detta dokument avser livsmiljötyper sådana som är definierade av EU och finns uppräknade i bilaga 1 till art- och

habitatdirektivet. Exempel på sådana livsmiljötyper är 9110 näringsfattig ekskog, 1210 driftvallar och 3260 mindre vattendrag. För varje livsmiljötyp har Naturvårdsverket tagit fram en vägledning med information om hur livsmiljötypen ser ut, vilka arter som finns i den, vad som krävs för att den ska kunna bevaras etcetera Dessa finns att hämta på Naturvårdsverkets hemsida, www.naturvardsverket.se.

Nyckelbiotop – En värdefull naturmiljö.

Prioriterade arter/livsmiljötyper – De arter/livsmiljötyper som är utvalda som mest hotade enligt art- och habitatdirektivet och vars utbredning huvudsakligen ligger inom EU:s territorium, de är markerade med en asterisk. Dessa prioriteringar ska skiljas från de prioriteringar av arter och livsmiljötyper som görs i bevarandeplanen när åtgärder prioriteras för att arten eller livsmiljötypen ska få gott bevarandetillstånd.

pSCI – Natura 2000-område som pekats ut med stöd av art- och habitatdirektivet kan ha beteckningen pSCI, SCI och SAC beroende på hur långt i beslutsprocessen området har kommit. När det heter pSCI (proposed Site of Community Interest) har området föreslagits av Sveriges regering, men ännu inte antagits av EU.

Rödlistade arter – Arter som är upptagna på en nationell rödlista. Listan är en sammanställning av arters status (utdöenderisk) inom ett lands gränser. Den publiceras vart femte år av ArtDatabanken och finns för närvarande förtecknad i boken Rödlistade arter i Sverige 2025. De olika rödlistekategorierna är Akut hotad (CR, Critically endangered), Starkt hotad (EN, Endangered), Sårbar (VU, Vulnerable), Nära hotad (NT, Near Threatened) och Livskraftig (LC, Least Concerned).

SAC - Natura 2000-område som pekats ut med stöd av art- och habitatdirektivet kan ha beteckningen pSCI, SCI och SAC beroende på hur långt i beslutsprocessen området har kommit. SAC (Special Area of Conservation) är det slutliga steget där området har antagits av EU och därefter med stöd av miljöbalken 7 kap. 28 § förklarats som särskilt bevarandeområde vilket bland annat kräver att bevarandesyfte och åtgärder är fastlagda och offentliggjorda.

SCI – Natura 2000-område som pekats ut med stöd av art- och habitatdirektivet kan ha beteckningen pSCI, SCI och SAC beroende på hur långt i beslutsprocessen området har kommit. När det heter SCI (Site of Community Interest) har området antagits av EU, men ännu inte förklarats som SAC.

SPA – Natura 2000-område som genom regeringsbeslut klassificerats som särskilt skyddsområde (Special Protection Area, SPA-område) i enlighet med Fågeldirektivet.

Vattenförekomst – En avgränsad vattensamling som en sjö, en kustvik, ett grundvattenmagasin eller en del av ett vattendrag.

ÅGP-arter – Arter som har fått ett särskilt åtgärdsprogram för att bevara dem och deras livsmiljöer.

Bevarandeplan för Natura 2000-området Svarten

Syftet med Natura 2000-området Svarten i Falkenbergs och Varbergs kommun är att bevara en population av den sällsynta och hotade vattenväxten flytsvalting.

En del av länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda Natura 2000-områden och upprätta bevarandeplaner. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter och livsmiljötyper som förekommer i Europa och att upprätthålla Natura 2000-områdenas livsmiljötyper och arter i gynnsam bevarandestatus inom den biogeografiska regionen.

Bevarandeplanen innehåller bevarandesyftena och bevarandemålen med Natura 2000-områdey via de fyra kriterierna areal, ekologiska strukturer & funktioner, typiska arter samt Natura 2000-arter (arter i habitatdirektivets bilaga 2), beskrivning av området samt beskrivning av varje livsmiljötyp och/eller art, förutsättningar för gott bevarandetillstånd samt vad som kan påverka Natura 2000-området negativt. Den innehåller även information om vilka skötselåtgärder som behövs göras inom Natura 2000-området.

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

NATURA 2000